

V Bruseli 6. marca 2017
(OR. en)

6846/17

COHOM 28
COPS 74
CFSP/PESC 200
FREMP 20
DEVGEN 31
SOC 159
JAI 181
JEUN 30
ILO 3

POZNÁMKA K BODU I/A

Od: Generálny sekretariát Rady
Komu: Delegácie
Dátum: 6. marca 2017

Č. predch. dok.: 6203/17 COHOM 19 COPS 44 CFSP/PESC 134 FREMP 13 DEVGEN 21
SOC 84 JAI 108 JEUN 18 ILO 2

Predmet: Návrh revízie usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa
(2017)
Nezabudnúť na žiadne dieťa

Delegáciám v prílohe zasielame revíziu usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa (2017) – Nezabudnúť na žiadne dieťa, ktorú prijala Rada na svojom 3 525. zasadnutí 6. marca 2017.

Revízia usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa (2017)

Nezabudnúť na žiadne dieťa

(Rada pre zahraničné veci, 6. marca 2017)

Obsah

1. ÚVOD.....	3
A. Dôvody činnosti.....	3
B. Účel a rozsah pôsobnosti	5
2. ZÁSADY ČINNOSTI EÚ	6
A. Dohovor OSN o právach dieťaťa (UNCRC).....	6
B. Prístup založený na právach zahŕňajúci všetky ľudské práva	9
C. Zohľadňovanie.....	14
3. PRIORITY ANGAŽOVANOSTI EÚ	15
4. NÁSTROJE EÚ NA PRESADZOVANIE A OCHRANU PRÁV DIEŤAŤA	16
5. OPERATÍVNE USMERNENIA	18
6. VYKONÁVANIE A HODNOTENIE TÝCHTO USMERNENÍ.....	30
Príloha I – Právne nástroje a politické dokumenty EÚ	31
Príloha II – Zoznam cieľov udržateľného rozvoja, ktoré sú najrelevantnejšie pre deti	37
Príloha III – Usmernenia EÚ o ľudských právach, oznámenie Komisie a závery Rady.....	41

1. ÚVOD

A. Dôvody činnosti

Práva dieťaťa sú ľudskými právami. Sú nedeliteľné, univerzálne a neodňateľné. Zmluva o Európskej únii (Lisabonská zmluva), ktorá nadobudla platnosť v roku 2009, obsahuje výslovný záväzok presadzovať ochranu práv dieťaťa v rámci vnútornej a vonkajšej činnosti EÚ (v prílohe I sa uvádza prehľad právnych nástrojov a politik EÚ). Týmto usmerneniami Európska únia potvrdzuje svoj záväzok komplexne ochraňovať a presadzovať práva dieťaťa v rámci svojej vonkajšej politiky v oblasti ľudských práv v súlade s ustanoveniami Dohovoru OSN o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov a s inými relevantnými medzinárodnými normami a zmluvami.

Na svete každý deň zomrie 16 000 detí, pričom príčine ich smrti možno väčšinou predísť alebo ju vyliečiť. Takmer polovica úmrtí detí mladších ako 5 rokov je zapríčinená podvýživou. Narodenie takmer 230 miliónov detí mladších ako 5 rokov na celom svete (približne jedného z troch) sa úradne nikdy nezaznamenalo¹. Každých päť minút zomrie jedno dieťa v dôsledku násilia doma, v škole či vo svojej komunite. Na celom svete bola fyzickému, sexuálnemu alebo psychologickému násiliu vystavená až jedna miliarda chlapcov a dievčat vo veku 2 až 17 rokov². Deti sú obeťami rôznych foriem detskej práce, najmä jej najhorších foriem. Osobitnú pozornosť so vyžadujú špecifické rodové riziká pre dievčatá a chlapcov. Deti sú obeťami sexuálneho vykorisťovania a zneužívania. Dievčatá a chlapci môžu byť obeťami skorých a nútených manželstiev a dievčatá obeťami škodlivých praktík, ako je napríklad mrzačenie ženských pohlavných orgánov. Priveľa detí nemá prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, pričom v súčasnosti nemá prístup ku školskému vzdelávaniu, riadnej zdravotnej starostlivosti a sociálnemu zabezpečeniu 124 miliónov detí³.

---

¹Štatistika prevzatá z webovej stránky UNICEF (október 2016), <https://www.unicef.org/statistics/>

² Globálne partnerstvo za ukončenie násilia voči deťom; https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/552_9061_commitment_Partnership_Pr evalence_Consequences_A4.pdf

³ UNESCO, 2015: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/fs-31-out-of-school-children-en.pdf>

Deti v zraniteľnej situácii, ako sú deti žijúce v chudobe, počas konfliktov a nestabilných situácií, zdravotne postihnuté deti, deti, ktorým bola odňatá sloboda alebo ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom, migrujúce a utečenecké deti (na svete migrovalo cez hranice alebo bolo násilne vysídlených takmer 50 miliónov detí; pričom deti v súčasnosti predstavujú polovicu všetkých utečencov⁴), deti bez sprievodu a deti a deti bez rodiny, čelia osobitným rizikám a sú vystavené diskriminácii, marginalizácii, inštitucionalizácii a vylúčeniu.

Od prijatia usmernení v roku 2007 došlo v súvislosti s právami dieťaťa vo svete, ako aj v súvislosti s politikou EÚ v oblasti detí v rámci vonkajšej činnosti EÚ k mnohým zmenám, a preto je potrebná táto revízia usmernení. Len v roku 2015 sa prijalo niekoľko dôležitých medzinárodných dohôd, z ktorých je osobitne relevantný program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030⁵, ktorý obsahuje záväzok vytvoriť deťom a mládeži priaznivé prostredie na plné uplatňovanie ich práv a schopností (bod 25), a dohoda o financovaní rozvoja⁶ (akčný program z Addis Abeby).

Jednou z kľúčových zásad, z ktorých vychádza program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 je „na nikoho nezabudnúť“. Znamená to, že medzinárodné spoločenstvo a najmä štáty sa budú viac usilovať o to, aby všetci ľudia mali rovnaké príležitosti a aby sa dostalo aj na najviac zraniteľné a marginalizované skupiny.

V septembri 2016 Valné zhromaždenie OSN po prvýkrát vyzvalo, aby sa uskutočnil samit hláv štátov a predsedov vlád o rozsiahlych presunoch utečencov a migrantov. Výsledný dokument s názvom newyorské vyhlásenie⁷ obsahuje záväzky zamerané na ochranu ľudských práv všetkých utečencov a migrantov bez ohľadu na ich štatút. Medzi tieto záväzky patrí zabezpečenie toho, aby sa všetky utečenecké a migrujúce deti mohli v priebehu niekoľkých mesiacov od príchodu vzdelávať; predchádzanie a riešenie sexuálneho a rodovo motivovaného násillia a úsilie o ukončenie zadržiavania detí na účely určenia ich migračného štatútu; ochrana práv žien a dievčat a presadzovanie ich plnej, rovnocennej a zmysluplnej účasti na hľadaní riešení.

---

⁴ *Ľudia bez domova: Rastúca kríza pre utečenecké a migrujúce deti*, UNICEF (september 2016), strany 3 a 6.

⁵ *Transformujeme náš svet: program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030*, rezolúcia prijatá Valným zhromaždením OSN 25. septembra 2015 (UNGA A/RES/70/1).

⁶ Akčný program z Addis Abeby, ktorý bol prijatý na tretej medzinárodnej konferencii o financovaní rozvoja (akčný program z Addis Abeby), A/RES/69/313, august 2015.

⁷ Newyorské vyhlásenie pre utečencov a migrantov, A/71/L.1*, 13. septembra 2016.

Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie⁸ zdôrazňuje význam cieľov udržateľného rozvoja a záväzok začleňovať ľudské práva do všetkých oblastí politiky v kontexte vonkajšej činnosti EÚ. V súlade s mnohostranným prístupom k odolnosti sa prijal aj pevný záväzok zamerať sa na prehlbenie úsilia v oblasti vzdelávania, komunikácie, kultúry a mládeže. Záväzok začleňovať ľudské práva a zosúlaďovať politiky rozvojovej spolupráce EÚ s programom 2030 sa zdôrazňuje aj v návrhu Európskej komisie na nový Európsky konsenzus o rozvoji⁹. EÚ sa okrem toho zaviazala napredovať v rámci svojej činnosti smerom k prístupu založenému na právach (pozri oddiel 2B, prístup založený na právach), pričom prijala strategický rámec EÚ a akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2012)¹⁰ a závery Rady o prístupe k rozvojovej spolupráci založenom na právach (máj 2014)¹¹.

B. Účel a rozsah pôsobnosti

Účelom týchto „*Usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa*“ (ďalej len „*usmernenia*“)¹² je pripomenúť medzinárodné normy týkajúce sa práv dieťaťa a poskytnúť úradníkom inštitúcií EÚ a členských štátov EÚ praktické usmernenie s cieľom (i) posilniť ich úlohu pri presadzovaní a ochrane práv všetkých detí v rámci vonkajšej činnosti EÚ podnecovaním a podporovaním posilnenia systémov partnerských krajín a s cieľom (ii) ďalej posilniť ich spoluprácu s medzinárodnými organizáciami a organizáciami občianskej spoločnosti.

---

⁸ Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie

<https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>

⁹ Návrh nového Európskeho konsenzu o rozvoji *Náš svet, naša dôstojnosť, naša budúcnosť*, COM(2016) 740 final, 22. novembra 2016.

¹⁰ Ľudské práva a demokracia: strategický rámec EÚ a akčný plán EÚ, 11855/2012, jún 2012.

¹¹ Závery Rady o prístupe k rozvojovej spolupráci založenom na právach, 9987/14, máj 2014. Komisia vypracovala súbor nástrojov na usmernenie personálu pri realizácii prístupu založeného na právach *pracovný dokument útvarov Komisie Súbor nástrojov pre prístup založený na právach, ktorý zahŕňa všetky ľudské práva v záujme rozvojovej spolupráce EÚ* (SWD(2014) 152 final) (9489/14, 5. mája 2014).

¹² V prílohe III sa nachádza zoznam odkazov na usmernenia EÚ, oznámenia Komisie a závery Rady, ktoré dopĺňajú Usmernenia pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa.

EÚ v záujme splnenia svojich záväzkov týkajúcich sa presadzovania a ochrany práv dieťaťa presadzuje všeobecné vykonávacie opatrenia (VVO) Dohovoru OSN o právach dieťaťa, ako sa uvádza vo všeobecnej poznámke č. 5¹³. Cieľom VVO je presadzovať, aby mohli všetky deti plne využívať všetky práva zakotvené v dohovore, a to prostredníctvom **právnych predpisov, pridelovania rozpočtových prostriedkov, zriaďovania koordinačných a monitorovacích orgánov – vládnych aj nezávislých, zberu komplexných údajov, zvyšovania informovanosti a odbornej prípravy, ako aj prostredníctvom tvorby a vykonávania vhodných politík, služieb a programov**. VVO sú teda úplným základom pre uplatňovanie práv detí, pretože zabezpečujú zavedenie potrebných štruktúr a zdrojov prostredníctvom **prístupu zameraného na posilnenie systémov**.

V súlade s kľúčovou témou, ktorou sú ciele udržateľného rozvoja, je zámerom týchto revidovaných usmernení „nezabudnúť na žiadne dieťa“, a tak sa pri vykonávaní VVO uplatňuje prístup založený na právach zahŕňajúci všetky ľudské práva. Opatrenia potrebné na dosiahnutie tohto cieľa sú stanovené v operačných usmerneniach, časť 5.

2. ZÁSADY ČINNOSTI EÚ

A. Dohovor OSN o právach dieťaťa (UNCRC)

Politika EÚ v oblasti práv dieťaťa v značnej miere vychádza z UNCRC. Všetky členské štáty EÚ sú zmluvnými stranami UNCRC, ktorý je historicky najratifikovanejšou zmluvou v oblasti ľudských práv, pričom v súčasnosti ju ratifikovalo 196 štátov, ktoré sú zmluvnými stranami. Je to najkomplexnejšia zmluva v oblasti ľudských práv a najkomplexnejší právny nástroj na presadzovanie a ochranu celého spektra práv relevantných pre deti: hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, občianskych a politických. V tomto dohovore, prijatom v roku 1989, sa uvádzajú univerzálne normy starostlivosti, zaobchádzania, prežitia, rozvoja, ochrany a účasti všetkých detí. Je prvým medzinárodným nástrojom, v ktorom sa deti výslovne uznali za spoločenských aktérov a aktívnych držiteľov práv.

V Dohovore OSN o právach dieťaťa sa dieťa vymedzuje ako každá osoba mladšia ako 18 rokov.

¹³ Dohovor OSN o právach dieťaťa, všeobecná poznámka č. 5, všeobecné vykonávacie opatrenia Dohovoru o právach dieťaťa (články 4, 42 a 44 ods. 6) CRC/GC/2003/5, 27. november 2003.

Štyri základné zásady UNCRC

Vykonávanie UNCRC sa riadi štyrmi základnými zásadami uvedenými nižšie. **Tieto zásady usmerňujú výklad a vykonávanie všetkých ostatných článkov dohovoru a tvoria základ prístupu zohľadňujúceho práva dieťaťa.** EÚ by mala pri navrhovaní a vykonávaní svojich politik a opatrení v oblasti práv dieťaťa zohľadňovať tieto štyri základné zásady, ako aj iné relevantné články dohovoru, opčných protokolov a všeobecné poznámky výboru¹⁴.

Článok 2 <u>Nediskriminácia:</u> Každému dieťaťu sa poskytne ochrana pred všetkými formami diskriminácie založenej na rase, farbe pleti, pohlaví, jazyku, náboženstve, politickom alebo inom zmýšľaní, národnostnom, etnickom alebo sociálnom pôvode, majetku, zdravotnom postihnutí, rode alebo inom postavení dieťaťa a jeho rodičov.	Článok 3 <u>Najlepší záujem dieťaťa:</u> Najlepší záujem dieťaťa je prvoradým hľadiskom pri všetkých opatreniach, ktoré sa ho týkajú. <i>(Pozri aj všeobecnú poznámku k UNCRC č. 14¹⁵ CRC/C/GC/14,2013)</i>

¹⁴ Výbor pre práva dieťaťa (CRC) je orgánom zloženým z nezávislých odborníkov, ktorý monitoruje vykonávanie UNCRC zo strany zmluvných štátov. Výbor vydáva všeobecné poznámky, ktoré poskytujú vysvetlenia a usmernenia týkajúce sa vykonávania UNCRC a jeho opčných protokolov. Všeobecné poznámky nie sú pre zmluvné štáty záväzné.

¹⁵ Všeobecná poznámka č. 14 (2013) o práve dieťaťa na to, aby sa za prvoradé hľadisko považoval jeho najlepší záujem (článok 3 ods. 1)* CRC/C/GC/14.

Článok 6 <u>Právo na život, prežitie a vývoj:</u> Deti majú právo na život a štáty musia v čo najvyššej možnej miere zabezpečiť prežitie a úplný vývoj dieťaťa.	Článok 12 <u>Rešpektovanie názorov dieťaťa:</u> Všetky deti, ktoré sú schopné formulovať vlastné názory, musia mať možnosť tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a zrelosti. <i>(Pozri aj všeobecnú poznámku k UNCRC č. 12¹⁶ CRC/C/GC/12, 2009.)</i>
<u>Opčné protokoly¹⁷ k Dohovoru</u> Tento dohovor má 3 opčné protokoly; (i) Opčný protokol o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii (173 zmluvných štátov), (ii) Opčný protokol o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (165 zmluvných štátov) a (iii) Opčný protokol o procedúre oznámení (29 zmluvných štátov). Ratifikácia a vykonávanie Opčného protokolu o procedúre oznámení umožňuje jednotlivým deťom podávať sťažnosti týkajúce sa konkrétnych porušení ich práv vyplývajúcich z dohovoru a jeho dvoch opčných protokolov. Je ďalším dôkazom odhodlania presadzovať a ochraňovať všetky aspekty práv dieťaťa, ako sa uvádzajú v UNCRC, najmä v článku 12 o rešpektovaní názorov dieťaťa.	

¹⁶ Všeobecná poznámka č. 12 (2009) o práve dieťaťa byť vypočuté, CRC/C/GC/12.

¹⁷ Opčné protokoly k zmluvám o ľudských právach sú samostatnými zmluvami, ktoré sú otvorené na podpis, prístupenie alebo ratifikáciu zo strany krajín, ktoré sú zmluvnými stranami hlavnej zmluvy.

Tieto nástroje sú spolu s inými medzinárodnými a regionálnymi normami v oblasti práv dieťaťa vrátane noriem prijatých Radou Európy pevným základom pre zabezpečenie ľudských práv pre všetky deti bez diskriminácie. Zároveň sú referenčným bodom pre presadzovanie a monitorovanie pokroku pri uplatňovaní práv dieťaťa.

Významný pokrok sa dosiahol aj v súvislosti s čoraz početnejšou ratifikáciou a vykonávaním Dohovoru MOP č. 182 o najhorších formách detskej práce (180 zmluvných štátov) a Dohovoru MOP č. 138 o minimálnom veku na prijatie do zamestnania a práce (169 zmluvných štátov).

B. Prístup založený na právach zahŕňajúci všetky ľudské práva

EÚ sa v strategickom rámci EÚ a akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu¹⁸, ktorý sa prijal v júni 2012, zaviazala napredovať smerom k prístupu založenom na právach, v ktorom budú zahrnuté všetky ľudské práva. V roku 2014 Komisia v záujme splnenia tohto záväzku prijala pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý obsahuje „súbor nástrojov“ na vykonávanie **prístupu založeného na právach zahŕňajúceho všetky ľudské práva**¹⁹. Tento prístup je pracovnou metodikou, ktorá vychádza z uplatňovania ľudských práv (pozri časť C nižšie) začleňovaním noriem a zásad v oblasti ľudských práv ako prostriedkov i cieľov spolupráce a integrovaním dodržiavania ľudských práv do tvorby, vykonávania, monitorovania a hodnotenia všetkých politík a programov. Prístup založený na právach zahŕňajúci všetky ľudské práva vychádza z univerzálnosti a nedeliteľnosti ľudských práv, zásad účasti, nediskriminácie, transparentnosti a zodpovednosti.

¹⁸ Ľudské práva a demokracia: strategický rámec EÚ a akčný plán EÚ, 11855/2012, jún 2012.

¹⁹ *Pracovný dokument útvarov Komisie Súbor nástrojov pre prístup založený na právach, ktorý zahŕňa všetky ľudské práva v záujme rozvoje spolupráce EÚ* (SWD(2014) 152 final) (9489/14, 5. mája 2014).

Zásady prístupu založeného na právach zahŕňajúceho všetky ľudské práva sú odrazom štyroch základných zásad UNCRC, z ktorých vychádza prístup zohľadňujúci práva detí.

Vymedzenie pojmu prístup zohľadňujúci práva detí v UNCRC, všeobecná poznámka č. 13²⁰.

„Prístup zohľadňujúci práva detí podporuje uplatňovanie práv všetkých detí, ako sa uvádza v dohovore, rozvojom schopností nositeľov povinností plniť si povinnosť rešpektovať, chrániť a dodržiavať práva (článok 4) a schopnosti držiteľov práv uplatňovať si svoje práva, a to vždy v súlade s právom na **nediskrimináciu** (článok 2), zohľadnenie **najlepších záujmov dieťaťa** (článok 3 ods. 1), **život, prežitie a vývoj** (článok 6) a s právom na **rešpektovanie názorov dieťaťa** (článok 12). Deti majú tiež právo na to, aby ich pri výkone ich práv opatrovatelia, rodičia a členovia komunit usmerňovali a viedli v súlade s vyvíjajúcimi sa schopnosťami dieťaťa (článok 5). Tento prístup je komplexný a kladie dôraz na podporu silných stránok a zdrojov samotného dieťaťa a všetkých sociálnych systémov, ktorých je dieťa súčasťou: rodina, škola, komunita, inštitúcie, náboženské a kultúrne systémy“ *(tučné písmo doplnené na zdôraznenie)*.

²⁰ Všeobecná poznámka č. 13 (2011) o práve dieťaťa na ochranu pred všetkými formami násillia, CRC/C/GC/13, strana 23.

„EÚ“ označuje úradníkov inštitúcií EÚ a členských štátov EÚ.

V súlade s prístupom založeným na právach sú činnosti EÚ v oblasti práv dieťaťa v rámci podpory našich partnerských krajín v záujme realizácie všeobecných vykonávacích opatrení (VVO) usmerňované týmito zásadami:

- **Zákonnosť, univerzálnosť a nedeliteľnosť ľudských práv** – všetky činnosti EÚ a partnerských krajín musia byť v súlade s UNCRC. Napríklad partnerská krajina musí zabezpečiť, aby právne predpisy boli v súlade s ustanoveniami UNCRC.
- **Prístup zameraný na základné príčiny** – EÚ by mala spolupracovať s partnerskými krajinami s cieľom riešiť základné príčiny nerešpektovania, neochraňovania a nedodržiavania určitého práva. Posúdenie dodržiavania práv dieťaťa umožní krajine zmapovať porušovanie, ku ktorému dochádza (čo, komu, kde, prečo, do akej miery atď.) a na základe toho sa môže daná krajina s pomocou EÚ zamerať na riešenie základných príčin tohto porušovania²¹.
- **Prístup posilňujúci systémy** – EÚ by sa mala zamerať na podporu partnerských krajín pri posilňovaní ich systémov a pokiaľ možno sa vyhnúť zriaďovaniu alebo podpore paralelných opatrení alebo štruktúr (napríklad prostredníctvom financovania viacerých rozličných projektov). Kľúčovými partnermi EÚ pri riešení práv dieťaťa sú partnerské krajiny, a to z toho dôvodu, že ako zmluvné strany UNCRC sú hlavným aktérom zodpovedným za uplatňovanie práv dieťaťa v rámci svojej jurisdikcie. EÚ sa preto zameria na pomoc partnerským krajinám pri posilňovaní jednotlivých prvkov systému, ako sa uvádza vo VVO, aby lepšie rešpektovali, chránili a dodržiavali všetky práva všetkých detí.
- **Dlhodobé a udržateľné riešenia – a zároveň dôraz na dosiahnutie okamžitého zlepšenia pre dotknuté deti:** vonkajšie činnosti EÚ by mali viesť k dlhodobej, udržateľnej a pozitívnej zmene pre deti. S cieľom dosiahnuť väčší vplyv a trvalý prospech je dôležité zamerať sa na prácu s nositeľmi povinností, aby sa posilnili zavedené systémy.

---

²¹ Prehľad analýzy kontextu práv dieťaťa v jednotlivých krajinách sa uvádza v module 1 *súboru nástrojov EÚ – UNICEF pre práva dieťaťa: Začlenenie práv dieťaťa do rozvojovej spolupráce*; <https://www.unicef.org/eu/crtoolkit/>

- **Účasť a posilnenie postavenia** – EÚ by mala spolupracovať s partnerskými krajinami s cieľom posilniť schopnosť detí zapájať sa do rozhodovania a do procesov, ktoré sa ich týkajú, na miestnej, národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, v súlade s článkom 12 UNCRC a všeobecnou poznámkou č. 12. EÚ by sa mala usilovať o zvýšenie povedomia nositeľov povinností o potrebe konzultovať s deťmi a zodpovedajúcim spôsobom podporiť zdokonalené riadiace štruktúry. Vďaka tomu získajú deti silnejšie postavenie a nevyhnutné životné zručnosti. EÚ by sa mala snažiť konzultovať s miestnymi organizáciami, ktoré pracujú s deťmi, aby sa čo najlepšie prispelo k podpore práv detí na miestnej úrovni.
- **Nediskriminácia/rovnosť** – EÚ by mala spolupracovať s partnerskými krajinami s cieľom zabezpečiť väčšiu rovnosť všetkých detí, a to riešením diskriminačných zákonov, politík alebo postupov a zameraním sa na najviac marginalizované deti. EÚ bude venovať veľkú pozornosť tomu, aby sa nechtiac neposilnila existujúca diskriminácia vrátane diskriminácie na základe rodovej príslušnosti, pričom bude uprednostňovať najviac marginalizované skupiny, aby sa tí, ktorí najviac zaostávajú, vyrovnali ostatným, a to riešením základných príčin a navrhovaním trvalých riešení.
- **Zodpovednosť a prístup k právnemu štátu** – opatrenia EÚ by sa mali zamerať na zvýšenie zodpovednosti a transparentnosti v partnerských krajinách vo vzťahu k deťom, ich rodinám a komunitám, pokiaľ ide o ich úsilie o dodržiavanie práv dieťaťa. Aby mali práva význam, musia byť k dispozícii účinné prostriedky nápravy na nápravu ich porušovania. V rámci opatrení EÚ by sa mala venovať osobitná pozornosť tomu, mali deti a ich zástupcovia k dispozícii účinné postupy citlivé z hľadiska potrieb detí.
- **Transparentnosť a prístup k informáciám:** Opatrenia EÚ by sa mali zamerať na zlepšenie transparentnosti úsilia v partnerských krajinách zameraného na dodržiavanie práv dieťaťa a prispievať k zaručeniu slobody dieťaťa pri vyhľadávaní, prijímaní a rozširovaní informácií, v súlade s UNCRC. Napríklad v záujme posilnenia postavenia detí musia mať deti prístup k informáciám primeraným veku, pričom je potrebné venovať osobitnú pozornosť diskriminácii založenej na rodovej príslušnosti. EÚ by mohla zvýšiť povedomie partnerských krajín o potrebe poskytovať takéto informácie vo všetkých oblastiach vrátane rozpočtových rozhodnutí a výdavkov. Takisto je dôležité, aby boli rozvojové programy a projekty transparentné a aby sa príslušné informácie sprístupňovali a poskytovali držiteľom práv.

- **Súdržnosť politik v záujme práv dieťaťa** – EÚ by sa mala usilovať zabezpečiť, aby žiadna politika ani opatrenie v žiadnom odvetví (napr. v oblasti obchodu, energetiky, migrácie atď.) neoslabovala práva dieťaťa, a aby v ideálnom prípade podporovala ich uplatňovanie. Ide o takzvaný „neškodný“ prístup.

Prepojenia medzi prístupom založeným na právach zahŕňajúcim všetky ľudské práva a rodovou rovnosťou

Rodové hľadisko je neoddeliteľnou súčasťou prístupu založeného na právach zahŕňajúceho všetky ľudské práva a EÚ je odhodlaná naďalej presadzovať, ochraňovať a dodržiavať všetky ľudské práva a v plnej miere a účinne vykonávať Pekinskú akčnú platformu a akčný program medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji (ICPD) a výsledky konferencií o ich preskúmaní, pričom v tejto súvislosti naďalej presadzuje sexuálne a reprodukčné zdravie a práva²²; ako aj Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) a usmernenia EÚ pre oblasť násilia voči ženám a boja proti všetkým formám ich diskriminácie; stratégiu EÚ v oblasti rovnakých príležitostí medzi ženami a mužmi; komplexný prístup EÚ k vykonávaniu rezolúcií Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov č. 1325 a 1820 o ženách, mieri a bezpečnosti zo strany EÚ; ako aj akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien.

Program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 je nedávnym kľúčovým príspevkom k medzinárodnému konsenzu o dôležitosť zabezpečenia rodovej rovnosti, dodržiavania, ochraňovania a napĺňania ľudských práv žien a dievčat, ako aj rámcom na jeho realizáciu.

²² Závery Rady o rodovej otázke v oblasti rozvoja, máj 2015, 9242/15.

C. Zohľadňovanie

Zohľadňovanie spočíva v systematickom začleňovaní práv dieťaťa do všetkých politík, činností a programov EÚ. Začleňovanie práv dieťaťa sa ním rozširuje nad rámec tradičných odvetví zameraných na deti, ako je výživa, zdravie a vzdelávanie, aj na iné odvetvia, ako je energetika, poľnohospodárstvo, doprava, obchod a investície, rozvojová spolupráca, humanitárna pomoc, infraštruktúra, zmena klímy alebo životné prostredie. Nájde sa len veľmi málo politík alebo programov, ak vôbec nejaké, ktoré sú z hľadiska detí neutrálne; väčšina má na deti priamy alebo nepriamy, pozitívny či negatívny vplyv. Okrem toho je väčšina odvetví, ak nie všetky, navzájom prepojená a vzájomne závislá.

Ak chceme v oblasti práv dieťaťa dosiahnuť hmatateľné výsledky, musia svoju úlohu zohrávať **všetky odvetvia**. Na tento účel sa v týchto usmerneniach zdôrazňuje význam zohľadňovania práv dieťaťa vo všetkých odvetviach a programoch a vyzdvihuje sa dôležitý nástroj – „**súbor nástrojov EÚ – UNICEF pre práva dieťaťa: Začleňovanie práv dieťaťa do rozvojovej spolupráce**“²³.

EÚ a UNICEF spojili sily, aby vytvorili tento inovačný súbor nástrojov. Tento súbor nástrojov, ktorý sa začal používať v roku 2013, poskytuje praktické usmernenia o tom, ako zabezpečiť, aby sa práva dieťaťa účinne začleňovali a uplatňovali v rámci programov dvojstrannej a viacstrannej rozvojovej pomoci. **Obsahuje viac ako 80 inovačných nástrojov a praktických usmernení rozdelených do 8 tematických modulov zahŕňajúcich práva dieťaťa v rámci tvorby rozvojových programov a odvetvových politík, účasť detí, posúdenie vplyvu, spoluprácu s občianskou spoločnosťou, ako aj práva dieťaťa v rámci správy vecí verejných, v krízových situáciách a v rámci tvorby rozpočtov.** Je to nesmierne cenný nástroj pre úradníkov inštitúcií EÚ, členských štátov EÚ a všetkých aktérov v oblasti rozvoja.

Prehľad súboru nástrojov je dostupný online v angličtine, francúzštine a španielčine:

<http://www.unicef.org/eu/crtoolkit/toolkit.html>.

Vytvorila sa aj webová stránka, ktorá má propagovať odborné semináre organizované v rámci delegácií EÚ pre všetkých partnerov v oblasti rozvoja: <http://www.childrightstoolkit.com>.

Tu je súbor nástrojov dostupný v arabčine, angličtine, vo francúzštine, v nemčine, španielčine a portugalčine.

²³ *Súbor nástrojov EÚ – UNICEF pre práva dieťaťa: Začleňovanie práv dieťaťa do rozvojovej spolupráce*
<https://www.unicef.org/eu/crtoolkit/>

3. PRIORITY ANGAŽOVANOSTI EÚ

- **Podporovať a nabádať partnerské krajiny, aby si plnili právne záväzky** v oblasti vykonávania UNCRC a jeho troch opčných protokolov, ako aj iných medzinárodných a regionálnych nástrojov a noriem týkajúcich sa práv dieťaťa.

Konkrétne zvyšovať povedomie, podnecovať a podporovať ratifikáciu Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o **procedúre oznámení**²⁴ (OP3 CRC), ktorý nadobudol platnosť 14. apríla 2014.

- **Zvyšovať povedomie a podporovať lepšie chápanie** zásad a ustanovení UNCRC, jeho troch opčných protokolov a všeobecných poznámok, ako aj iných medzinárodných a regionálnych nástrojov a noriem, ktoré sú relevantné z hľadiska práv dieťaťa, a to v partnerských krajinách aj medzi členmi personálu EÚ na všetkých úrovniach vrátane tých, ktorí nepracujú priamo v oblasti práv dieťaťa.
- **Presadzovať prístup založený na právach v rámci vykonávania všeobecných vykonávacích pravidiel** UNCRC, ako sa uvádza vo všeobecnej poznámke č. 5, pričom je potrebné vždy vychádzať zo štyroch základných zásad UNCRC, ktorými sú nediskriminácia, najlepší záujem dieťaťa, prežitie a vývoj dieťaťa a účasť dieťaťa, aby mohli všetky deti plne využívať všetky práva zakotvené v dohovore.
- **Zvyšovať povedomie a presadzovať rodovú rovnosť** medzi všetkými chlapcami a dievčatami s osobitným dôrazom na riešenie diskriminácie založenej na rodovej príslušnosti a na zabezpečenie posilnenia postavenia dievčat.
- **Zlepšiť súdržnosť vonkajšej činnosti EÚ zameranej na deti. Podporovať synergie a posilňovať medziinštitucionálnu spoluprácu**, a to aj s ohľadom na iniciatívy v oblasti práv dieťaťa podporované Európskou komisiou a vysokou predstaviteľkou a s ohľadom na **vonkajšiu činnosť EÚ zameranú na deti a činnosti členských štátov EÚ**.

---

²⁴ OP3 CRC je medzinárodnou zmluvou o ľudských právach, ktorá umožňuje Výboru OSN pre práva dieťaťa (ďalej len „výbor“) prijímať sťažnosti súvisiace s porušovaním práv dieťaťa. Deti sa budú môcť obrátiť na OSN len vtedy, ak nápravu takéhoto porušenia nedokáže zabezpečiť vnútroštátny právny systém.

- **Dopĺňať a posilňovať prebiehajúce úsilie EÚ na mnohostranných fórach** a dať právam dieťaťa väčšiu váhu v rámci medzinárodných rokovaní s cieľom podporiť ich dodržiavanie a predchádzať ich porušovaniu na celom svete.
- Podporiť vykonávanie programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 s osobitným dôrazom na ciele a zámery, ktoré sú najviac relevantné z hľadiska detí (pozri prílohu II). Tieto usmernenia poslúžia ako doplnok k ostatnému úsiliu EÚ o splnenie programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030.

4. NÁSTROJE EÚ NA PRESADZOVANIE A OCHRANU PRÁV DIEŤAŤA

EÚ má širokú škálu nástrojov a finančných nástrojov na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa. Na účinné riešenie práv detí a na zabezpečenie udržateľného rozvoja musí EÚ zabezpečiť súdržné a komplementárne využívanie svojich rôznych nástrojov.

— **Politické dialógy** ponúkajú príležitosť na diskusiu o dvojstranných, regionálnych a medzinárodných otázkach spoločného záujmu s partnerskými krajinami v rámci formálnej štruktúry, a to na pravidelnom základe. Hoci tieto dialógy sa nezameriavajú výhradne na ľudské práva, sú k dispozícii mechanizmy, ako napríklad štruktúrované dialógy, na nastoľovanie otázok ľudských práv vrátane práv dieťaťa.

— **Dialógy o ľudských právach**²⁵ sa zameriavajú na ľudské práva. Ich hlavným cieľom je, aby sa EÚ mohla podeliť o svoje obavy z porušovania ľudských práv s partnerskými krajinami, aby mohla zhromažďovať informácie a snažiť sa o zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv v dotknutej partnerskej krajine. Okrem dialógov na úrovni EÚ vedú členské štáty s partnerskými krajinami dialógy aj na národnej úrovni.

Vždy keď je to relevantné, by sa v rámci dialógov mala venovať pozornosť aj otázke práv dieťaťa, a najmä by sa mali presadzovať **rozličné systémové prvky**, ktoré krajina potrebuje posilniť, aby sa uplatňovali práva dieťaťa (ako sa uvádza v oddiele 6 operatívnych usmernení). Diskusie by mali vychádzať z analýzy situácie v oblasti práv detí v dotknutej krajine, pričom by sa mali vyzdvihnúť kľúčové porušovania a obavy, ktorým deti čelia.

²⁵ EÚ vedie dialógy o ľudských právach, organizuje podvýbory pre ľudské práva či konzultácie o ľudských právach s viac ako 40 krajinami na celom svete.

— **Vyhlásenia a demarše** sú takisto kľúčovými nástrojmi na zvýšenie povedomia o právach dieťaťa a o medzinárodných normách a štandardoch týkajúcich sa ich presadzovania a ochrany. Môžu poskytovať príležitosti na dosiahnutie pokroku vo vykonávaní UNCRC a jeho troch opčných protokolov.

— Práva dieťaťa sa zohľadňujú a riešia aj prostredníctvom **stratégií EÚ pre ľudské práva a demokraciu v jednotlivých krajinách (HRDCS)**. Delegácie EÚ môžu uprednostňovať určité otázky a v mnohých stratégiách sú prioritou práva dieťaťa. Aj keď tomu tak nie je, EÚ uznáva, že ide o prierezovú otázku. Stratégie pre jednotlivé krajiny sú príležitosťou na dôkladnú analýzu situácie detí v danej krajine, ako aj na identifikovanie prípadných nedostatkov a opatrení a mechanizmov potrebných na zabezpečenie ochrany práv dieťaťa.

— EÚ využíva svoju **dvojstrannú a viacstrannú spoluprácu** na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa prostredníctvom doplnkového využívania geografických a tematických nástrojov financovania EÚ v spolupráci s vnútroštátnymi orgánmi, OSN, občianskou spoločnosťou a inými partnermi.

— V nedávnej stratégii **Obchod pre všetkých**²⁶ sa stanovuje ambiciózny a komplexný program, ktorým sa má zabezpečiť, aby bol hospodársky rast úzko spätý so sociálnou spravodlivosťou, dodržiavaním ľudských práv a vysokými normami v oblasti práce a životného prostredia.

GSP+²⁷ je hlavným obchodným nástrojom EÚ na podporu dodržiavania hlavných medzinárodných noriem v oblasti ľudských práv, pracovných práv, ochrany životného prostredia a dobrej správy vecí verejných v rozvojových krajinách. Poskytuje zraniteľným rozvojovým **krajinám, ktoré sa zaviazujú ratifikovať a účinne vykonávať 27 základných medzinárodných dohovorov**²⁸, štedrý jednostranný prístup na trh. Medzi 27 základných dohovorov, ktoré sú súčasťou systému GSP+, patria okrem iného Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 a Dohovor o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182 z roku 1999. Je to systém založený na stimuloch, v rámci ktorého prebieha pravidelné monitorovanie s cieľom podporiť a podnietiť rozvojové krajiny, aby sledovali cestu udržateľného rozvoja.

---

²⁶ Obchod pre všetkých. Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike, október 2015.
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

²⁷ V súčasnosti sú krajinami GSP + Arménsko, Bolívia, Kapverdy, Gruzínsko, Kirgizsko, Mongolsko, Pakistan, Paraguaj a Filipíny.

²⁸ 7 vyhlásení OSN o ľudských právach, 8 dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (MOP) o pracovných právach, 8 mnohostranných dohôd o životnom prostredí a 4 vyhlásenia o dobrej správe vecí verejných.

Okrem toho, nedávne **dohody EÚ o voľnom obchode** obsahujú právne záväzné ustanovenia o pracovných právach a ochrane životného prostredia. Vo všetkých nedávno prerokovaných obchodných dohodách medzi EÚ a partnerskými krajinami sa v kapitolách venovaných obchodu a udržateľnému rozvoju výslovne uvádza zákaz detskej práce, ako ju vymedzuje MOP.

Zapojenie občianskej spoločnosti vrátane aktérov zameraných na deti, odborových zväzov, zamestnávateľských organizácií, podnikateľských združení, organizácií na ochranu životného prostredia a obhajcov ľudských práv je ústredným prvkom úspešného vykonávania týchto obchodných nástrojov, pričom pomáha identifikovať problémy a budúce oblasti činnosti. Občianska spoločnosť v EÚ a našich partnerských krajinách má pravidelne možnosť stretávať sa a diskutovať o relevantných otázkach.

5. OPERATÍVNE USMERNENIA

V operatívnej časti usmernení sa identifikujú spôsoby a prostriedky účinnej práce na presadzovaní a ochrane práv dieťaťa v partnerských krajinách a kroky, ktoré podnikne EÚ s čo najväčším využitím všetkých uvedených nástrojov.

Zohľadňuje sa v nej **široká škála opatrení**, ktoré Výbor pre práva dieťaťa označil za potrebné na účely účinného vykonávania UNCRC. Tieto tzv. „**Všeobecné vykonávacie opatrenia**“²⁹ zahŕňajú legislatívne, administratívne a iné opatrenia, ktoré musia štáty zaviesť v záujme vykonávania práv obsiahnutých v UNCRC. Pri vykonávaní VVO by sa mali vždy dodržiavať štyri základné zásady UNCRC (pozri oddiel 3).

Prostredníctvom prístupu zameraného na posilnenie systémov sa štáty venujú celému spektru práv dieťaťa, pretože cieľom tohto prístupu je ochraňovať všetky práva všetkých detí, a najmä tých, ktoré sú najviac zraniteľné a marginalizované, ako sú napríklad deti vysídlené v rámci krajiny alebo migrantské či utečenecké deti vrátane detí bez sprievodu, deti so zdravotným postihnutím alebo tie, ktoré sú príslušníkmi nejakej menšiny. V tomto prístupe sa takisto zohľadňujú aj rôzne potreby dievčat a chlapcov z hľadiska rodovej príslušnosti a veku.

---

²⁹ Výbor OSN pre práva dieťaťa vypracoval všeobecnú poznámku č. 5 (2003) v súvislosti s článkom 4 UNCRC. Načrtáva povinnosť zmluvných štátov vypracovať opatrenia na vykonávanie UNCRC, ktoré sú dnes známe ako „**všeobecné vykonávacie opatrenia**“ (VVO).

Nasledujúca časť sa zaoberá jednotlivými prvkami systému a načrtávajú sa v nej opatrenia, ktoré by EÚ mala uskutočniť a na ktorých by mala spolupracovať s partnerskými krajinami s cieľom dosiahnuť lepšiu ochranu práv všetkých detí.

A. Právne predpisy a politika

Opatrenia na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa musia mať jasný základ vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ako aj v sprievodných politikách a usmerneniach, ktorými sa podporuje ich vykonávanie. Všetky vnútroštátne právne predpisy a politiky musia byť v súlade s ustanoveniami UNCRC a jeho opčných protokolov. Možno to dosiahnuť buď priamym začlenením týchto ustanovení do vnútroštátneho práva, alebo prispôbením vnútroštátneho práva medzinárodným záväzkom.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- **Pristúpili k príslušným medzinárodným alebo regionálnym nástrojom a normám** na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, najmä k UNCRC a jeho trom opčným protokolom, k dohovorom MOP č. 138 a 182, **aby tieto nástroje a normy ratifikovali, dodržiavali a/alebo vykonávali a presadzovali**³⁰.
- **Preskúmali a stiahli výhrady**, ktoré vzniesli v súvislosti s UNCRC a jeho tromi opčnými protokolmi.
- **Podporovali prijímanie a preskúmanie vnútroštátnych právnych predpisov a súvisiacich administratívnych usmernení**, aby boli v súlade s príslušnými medzinárodnými normami a štandardami v oblasti práv dieťaťa, najmä s UNCRC a jeho opčnými protokolmi. V rámci preskúmania je potrebné posudzovať tento dohovor **holisticky**, ako aj článok po článku, pričom je potrebné vziať na vedomie vzájomnú závislosť a nedeliteľnosť ľudských práv.

³⁰ Okrem toho majú vplyv na práva dieťaťa aj iné dohovory, normy a zásady z oblasti ľudských práv, ktoré možno využiť na riešenie rôznych foriem diskriminácie detí, napríklad Dohovor o právnom postavení utečencov a jeho protokol, Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím a Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu.

- **Preskúmali a zrevidovali príslušné právne predpisy týkajúce sa fungovania justičného systému a prístupu detí k spravodlivosti, s cieľom:**
  - ✓ Zakázať a trestať porušovanie práv detí, a to aj v rámci trestného práva;
  - ✓ Zabezpečiť, aby boli páchatelia porušovania práv dieťaťa postavení pred súd;
  - ✓ Zabezpečiť, aby mali všetky deti rovnocenný prístup k spravodlivým, včasným a účinným opravným prostriedkom na nápravu porušovania práv;
  - ✓ Vypracovať vhodné postupy pre účasť detí na súdnych konaniach týkajúcich sa vyšetrovania a stíhania porušení práv dieťaťa;
  - ✓ Zabezpečiť zotavenie, rehabilitáciu a sociálnu reintegráciu detí, ktorých práva boli porušené, a presadzovať prístup k službám na podporu obetí.
  - ✓ Vytvoriť alternatívy k opatreniam a trestom zahŕňajúcim pozbavenie detí osobnej slobody, najmä ak deťom hrozia dlhodobé tresty.
  - ✓ EÚ zdôrazňuje, že je dôležité presadzovať náhradnú starostlivosť o deti a poskytnúť im primeranú podporu na účasť na spoločenskom živote a na prístup k základným službám. EÚ podporuje usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti o deti, v ktorých sa uvádza, že je dôležité predchádzať odlučovaniu detí od rodiny a zabezpečiť vhodnú náhradnú starostlivosť a ochranu deťom bez rodičovskej starostlivosti starostlivým určením ich najlepšieho záujmu.

B. Národné stratégie/dokumenty a akčné plány

EÚ by sa mala zasadzovať za vypracúvanie komplexných národných stratégií založených na právach a zakotvených v UNCRC. Účinná stratégia sa musí venovať situácii všetkých detí a všetkým právam stanoveným v UNCRC a musí sa vypracovať prostredníctvom procesu konzultácií, okrem iného aj s deťmi a mladými ľuďmi. Osobitná pozornosť by sa mala venovať identifikácii a uprednostňovaniu marginalizovaných a znevýhodnených skupín detí, ako aj detí v zraniteľných situáciách, aby sa nezabudlo na žiadne dieťa. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj rodovým otázkam. Aby mala daná stratégia váhu, mala by sa schváliť na najvyššej vládnej úrovni, prepojiť s národným rozvojovým plánovaním a začleniť do tvorby štátneho rozpočtu. Národné akčné plány by mali obsahovať reálne a dosiahnuteľné ciele vo vzťahu k celej škále hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, občianskych a politických práv pre všetky deti³¹.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Prijali národnú stratégiu na presadzovanie, ochranu a uplatňovanie práv dieťaťa;
- Pri tvorbe a realizácii takejto stratégie a/alebo akčných plánov konzultovali s miestnou občianskou spoločnosťou, príslušnými agentúrami OSN a ďalšími relevantnými mnohostrannými aktérmi, deťmi a mladými ľuďmi;
- Zabezpečili, aby táto stratégia vychádzala z analýzy situácie detí v danej krajine, v ktorej sa zohľadnia rodové aspekty a záverečné poznámky Výboru OSN pre práva dieťaťa.

C. Dvojstranná a mnohostranná spolupráca

Spolupráca s cieľom podporiť a podnietiť partnerské krajiny, aby uplatňovali práva dieťaťa, má rôzne podoby od poskytovania finančnej alebo technickej podpory až po spoluprácu s inými zainteresovanými stranami v partnerskej krajine alebo na medzinárodných fórach.

---

³¹ Pozri všeobecnú poznámku č. 5 (2003), všeobecné vykonávacie opatrenia Dohovoru o právach dieťaťa, strana 8.

EÚ by mala:

- Zvýšiť dôraz na práva dieťaťa vo všetkých vonkajších vzťahoch a iniciatívach v oblasti spolupráce a pritom presadzovať ucelený a komplementárny prístup;
- Nastolovať otázku práv dieťaťa vo všetkých dialógoch, v obchodných a iných rokovaníach, rozhovorov o tvorbe programov, v rámci stratégií pre ľudské práva a demokraciu v jednotlivých krajinách, v rámci spolupráce s partnerskými krajinami na programe 2030 atď.

Spolupráca s občianskou spoločnosťou

Partnerské krajiny by sa mali úzko spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami v najširšom zmysle slova a súčasne rešpektovať ich nezávislosť; patria medzi ne napríklad mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti ľudských práv, detské a mládežnícke organizácie, mládežnícke skupiny, rodičovské a rodinné skupiny, náboženské skupiny, akademické inštitúcie a profesijné združenia.

EÚ by mala:

- Úzko spolupracovať s organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom pochopiť hlavné problémy, ktorým čelia deti, pokiaľ ide o porušovanie ich práv a prekážky ich uplatňovania, ako aj s cieľom určiť najlepšie riešenia. Takáto spolupráca s občianskou spoločnosťou by mala slúžiť aj na podporu priaznivejšieho prostredia pre aktérov občianskej spoločnosti.

EÚ by mala partnerské krajiny podnecovať, aby:

- Úzko spolupracovali s organizáciami občianskej spoločnosti; patria medzi ne mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti ľudských práv, detské a mládežnícke organizácie, mládežnícke skupiny, rodičovské a rodinné skupiny, náboženské skupiny, akademické inštitúcie a profesijné združenia, odborové zväzy, podnikateľské združenia a organizácie na ochranu životného prostredia;
- Spolupracovať s MVO pri podávaní správ v súvislosti s vykonávaním národnej stratégie alebo národných akčných plánov a pri podávaní správ Výboru OSN pre práva dieťaťa.

Medzinárodná spolupráca a spolupráca s ostatnými aktérmi

V článku 4 UNCRC sa uvádza, že „*pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, zmluvné strany prijímajú takéto opatrenia v maximálnom rozsahu svojich dostupných zdrojov a podľa potreby v rámci medzinárodnej spolupráce*“ (tučné písmo doplnené na zdôraznenie).

Partnerské krajiny môžu pri vykonávaní dohovoru využívať technickú pomoc, napríklad od Detského fondu OSN (UNICEF), Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR) a iných orgánov Organizácie Spojených národov.

EÚ by mala:

- Podporovať úsilie príslušných medzinárodných a regionálnych aktérov v oblasti práv dieťaťa, najmä orgánov a zmluvných subjektov OSN, najmä Výboru pre práva dieťaťa, osobitných postupov a mechanizmov OSN, najmä osobitnej spravodajkyne pre predaj detí, detskú prostitúciu a detskú pornografiu a osobitných zástupkýň generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch a pre násilie páchané na deťoch;
- Podporovať príslušné organizácie OSN – MOP, OHCHR, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNWOMEN, OCHA, IOM a WHO;
- Podporovať regionálne mechanizmy, ako napríklad Radu Európy, OBSE, Európsku sieť ombudsmánov pre deti atď.;
- Nadalej predkladať spolu so štátmi Latinskej Ameriky výročnú rezolúciu o právach dieťaťa v rámci Valného zhromaždenia OSN aj Rady pre ľudské práva. EÚ pravidelne vyzýva štáty na podpísanie, ratifikáciu a vykonávanie UNCRC a jeho opčných protokolov.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- rešpektovali žiadosti medzinárodných orgánov pôsobiacich v oblasti ľudských práv, najmä Výboru pre práva dieťaťa, o ochranné opatrenia, súdne rozhodnutia, rozhodnutia a odporúčania;

- Spolupracovali s príslušnými mechanizmami a postupmi OSN pre ľudské práva vrátane Výboru OSN pre práva dieťaťa; tematickými mechanizmami, ako aj mechanizmami pre jednotlivé krajiny, najmä s tými, ktoré sú relevantné z hľadiska presadzovania a ochrany práv dieťaťa;
- Spolupracovali s regionálnymi mechanizmami pri zabezpečovaní presadzovania a ochrany práv dieťaťa, čo zahŕňa aj monitorovanie pokroku. Spolupracovali s príslušnými mechanizmami Rady Európy a presadzovali dodržiavanie rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s právami dieťaťa.

D. Mobilizácia finančných zdrojov, zabezpečenie účinného pridelovania, vplyvu a využitia

Všeobecná poznámka č. 19 (2016) UNCRC o zostavovaní verejného rozpočtu v záujme uplatňovania práv detí obsahuje odporúčania pre štáty, ktoré sú zmluvnými stranami, ako uplatňovať všetky práva stanovené v dohovore, najmä pokiaľ ide o deti v zraniteľných situáciách³², prostredníctvom účinného, efektívneho, spravodlivého, transparentného a udržateľného rozhodovania pri zostavovaní verejného rozpočtu.

Všeobecná poznámka č. 19 UNCRC vychádza zo všeobecnej poznámky č. 5 UNCRC o VVO, pretože právne predpisy, politiky a programy nie je možné vykonávať bez toho, aby sa zodpovedným, účinným, spravodlivým, transparentným a udržateľným spôsobom mobilizovali dostatočné finančné zdroje. Pridelovanie rozpočtových prostriedkov a stanovenie výdavkových priorít musí byť v prvom rade v súlade najlepším záujmom dieťaťa.

³² Ako sa uvádza vo všeobecnej poznámke č. 19, CRC/C/GC/19, 2016, odsek 3, „deti v zraniteľných situáciách“ sú tie, ktoré sú mimoriadne náchylné na porušovanie svojich práv, ako sú napríklad, ale nie výlučne, deti so zdravotným postihnutím, deti v situácii utečencov, deti z menšinových skupín, deti žijúce v chudobe, deti v náhradnej starostlivosti a deti, ktoré sa dostali do konfliktu so zákonom.

EÚ by mala:

- **Nad'alej podporovat' práva detí v rámci tvorby programov prostredníctvom trojvetvového prístupu;**
  - Podpora práv všetkých detí v rámci politických dialógov,
  - Zohľadňovanie práv dieťaťa vo všetkých projektoch a programoch (ako usmerňujúca príručka posluži súbor nástrojov EÚ – UNICEF v oblasti práv dieťaťa),
  - Podpora konkrétnych projektov a programov pre deti.
- **Zabezpečiť lepšie a efektívnejšie pridelovanie a využívanie zdrojov** pri vykonávaní uvedeného trojvetvového prístupu, ako aj zabezpečenie toho, aby mali zdroje optimálny vplyv na práva dieťaťa prostredníctvom komplementárneho využívania geografických a tematických nástrojov a postupov EÚ;
- **Usilovať sa o zlepšenie koordinácie a súladu medzi činnosťami financovania** vrátane spoločnej tvorby programov a spoločných činností členských štátov, ako aj v rámci celkovej vonkajšej činnosti Európskej únie v oblasti práv dieťaťa;
- Pomocou *súboru nástrojov EÚ – UNICEF v oblasti práv dieťaťa* posilniť **tvorbu programov zohľadňujúcu potreby detí** vo všetkých odvetviach a venovať osobitnú pozornosť preskúmaniu programov rozpočtovej podpory, pri ktorých tvorbe sa nemusela uskutočniť cielená analýza práv dieťaťa;
- Nad'alej zabezpečovať, aby posúdenia vplyvu rozčlenené podľa pohlavia v relevantných prípadoch zohľadňovali **práva dieťaťa** v súlade s požiadavkou lepšej regulácie, ktorou je posúdiť základné a ľudské práva.
- V rámci programov financovania z prostriedkov EÚ v rámci vonkajšej činnosti EÚ podnecovať MVO a medzinárodné organizácie, ktoré pracujú priamo s deťmi, aby prijali **politiky na ochranu detí** (ktoré by zahŕňali napríklad previerky zamestnancov, odbornú prípravu, mechanizmy ohlasovania atď.), a preskúmať možnosť takéto politiky od nich požadovať.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Zabezpečili presný výpočet nákladov s cieľom umožniť poskytnutie dostatočných zdrojov na uplatňovanie práv dieťaťa;
- Navrhovali a realizovali na vnútroštátnej úrovni zostavovanie rozpočtov zohľadňujúce potreby detí vytváraním a využívaním nástrojov na zviditeľnenie detí v rozpočtových procesoch na národnej a nižšej úrovni, a to aj v kontexte medzinárodnej spolupráce;
- Hodnotili vplyv politík na deti.

E. Koordináčny mechanizmy na vykonávanie práv dieťaťa

Účinné vykonávanie dohovoru si vyžaduje **viditeľnú medziodvetvovú koordináciu medzi rezortmi** s cieľom uznať a uplatňovať práva dieťaťa, ako aj **medzi ústrednou a inými úrovňami verejnej správy a medzi verejnou správou a inými aktérmi**. Účelom tejto koordinácie je zabezpečiť, aby vykonávanie neuznávali len veľké rezorty, ktoré majú zásadný vplyv na deti – školstvo, zdravotníctvo, sociálne veci atď. –, ale celá verejná správa vrátane rezortov, ktoré sa zaoberajú napríklad financiami, plánovaním, zamestnanosťou, mládežou, rodovými otázkami, obranou, migráciou a azylom, bezpečnosťou, infraštruktúrou, poľnohospodárstvom, a to na všetkých úrovniach.

EÚ by mala:

- Podporovať zamestnancov na všetkých úrovniach, ktorí vykonávajú koordinačnú a podpornú úlohu, s cieľom zabezpečiť primeranú operačnú reakciu na práva dieťaťa.
- Zabezpečiť, aby sa v stratégiách pre ľudské práva a demokraciu v jednotlivých krajinách zohľadňovali príslušné všeobecné politické ciele uvedené v strategickom rámci EÚ a akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu³³, ako aj v týchto usmerneniach.

³³ Akčný plán pre ľudské práva a demokraciu (2015 – 2019), http://eeas.europa.eu/top_stories/2015/200715_human_rights_action_plan_en.htm

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Vytvorili nezávislé inštitúcie pre práva dieťaťa vrátane vnútroštátnych inštitúcií pre ľudské práva a/alebo ombudsmanov pre deti;
- Rozvíjali a posilňovali vládne mechanizmy na koordináciu činnosti rôznych rezortov ústrednej štátnej správy (medzi ministerstvami a útvarmi), medzi jednotlivými provinciami a regiónmi, medzi ústrednou a inými úrovňami verejnej správy a medzi verejnou správou a občianskou spoločnosťou.

F. Ľudské zdroje a budovanie kapacít

Skúsení úradníci vo verejnej správe a dobre odborne pripravená pracovná sila vo všetkých odvetviach s dostatočným počtom pracovníkov nasadených účinne v celej krajine sú kľúčom k uplatňovaniu práv dieťaťa a mali by byť jedným zo základných prvkov národnej stratégie alebo národných akčných plánov.

EÚ by mala:

- Zabezpečiť, aby mali pracovníci príležitosť absolvovať odbornú prípravu zameranú na prístup k rozvojovej spolupráci založený na právach, ktorý zahŕňa všetky ľudské práva;
- Zabezpečiť, aby bola všetkým pracovníkom EÚ na všetkých úrovniach, ktorí pracujú na všetkých tematických oblastiach vrátane tých, ktoré nie sú bežne považované za relevantné z hľadiska práv dieťaťa, k dispozícii osobitná odborná príprava zameraná na práva dieťaťa a ich prierezový charakter. Mohlo by sa to zrealizovať aj prostredníctvom programu odbornej prípravy školiteľov;
- Na tento účel podnecovať využívanie súboru nástrojov EÚ – UNICEF v oblasti práv dieťaťa a stavať na jeho rozširovaní.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Určili dostatočný počet pracovníkov v jednotlivých odvetviach a nasadili ich v rámci v celej krajiny;
- Budovali kapacity úradníkov verejnej správy, poslancov parlamentov, justičných pracovníkov, komunitných a náboženských lídrov, učiteľov, sociálnych pracovníkov, zdravotníckych pracovníkov, polície, mierových síl a všetkých iných osôb, ktoré pracujú s deťmi a pre deti, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy a rozvoja politik na ochranu dieťaťa s jasnými usmerneniami o vhodnom správaní pri práci s deťmi, ako aj o podávaní správ v prípade výskytu alebo podozrenia zo zneužívania zo strany partnerov a zmluvných pracovníkov. Mimoriadne dôležité bude, aby boli príslušníci orgánov presadzovania práva schopní presadzovať a chrániť práva dieťaťa a zabezpečiť súlad s medzinárodnými normami a nástrojmi;
- Posilnili schopnosť poručníkov a iných opatrovateľov plniť si úlohy v súvislosti s ochranou práv dieťaťa;
- Investovali do podujatí/kampaní na zvyšovanie povedomia o právach dieťaťa;
- Podporovali posilňovanie postavenia detí, aby sa mohli účinnejšie zúčastňovať na rozhodovaní a vykonávaní politik, ktoré sa ich týkajú.

G. Údaje, dôkazy a znalosti

Ak sa má stratégia a/alebo akčný plán účinne prijať a vykonávať, je nevyhnutné vedieť, na ktoré oblasti práv dieťaťa je potrebné sa zamerať. Príkladmi potrebných druhov údajov a znalostí sú: fakty a čísla týkajúce sa porušovania práv dieťaťa alebo nedostatkov pri vykonávaní; počet a vlastnosti dotknutých detí (na to sú potrebné údaje rozčlenené podľa rodovej príslušnosti, veku, príjmu, zdravotného postihnutia a iných faktorov a poskytovanie informácií o marginalizovaných, zraniteľných a ťažko dostupných skupinách, inkluzívnom riadení a iných otázkach, a to v súlade s prístupom EÚ založeným na právach); a prípadové štúdie osvedčených postupov. Okrem toho majú rozčlenené údaje zásadný význam z hľadiska účinného riešenia nerovnosti a diskriminácie, a teda zabezpečenia toho, aby sa nezabudlo na žiadne dieťa.

Do akčného plánu je potrebné začleniť relevantné ukazovatele s cieľom monitorovať ďalší pokrok, vybudovať silné výsledkové rámce a zabezpečiť zodpovednosť voči verejnosti.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Vypracovali ukazovatele, ktoré zohľadňujú situáciu detí, ako aj posúdenia a hodnotenia vplyvu na deti na účely presadzovania a ochrany práv dieťaťa;
- V súvislosti s každým ukazovateľom zbierali a využívali údaje rozčlenené podľa rodovej príslušnosti, veku, príjmu, zdravotného postihnutia a iných faktorov a poskytovali informácie o marginalizovaných, zraniteľných a ťažko dostupných skupinách, inkluzívnom riadení a iných otázkach, a to v súlade s prístupom EÚ založeným na právach;
- Presadzovali pevné výsledkové rámce na sledovanie pokroku dosiahnutého v oblasti práv dieťaťa na základe relevantných ukazovateľov, dobrých východiskových hodnôt a relevantných výsledkových reťazcov;
- Uvádzali relevantné regionálne príklady osvedčených postupov; podnecovali regionálnu diskusiu o dodržiavaní práv dieťaťa;
- Presadzovali výskum a nadobúdanie znalostí pre lepšie chápanie práv dieťaťa a možností posilnenia ochrany a predchádzania porušovania práv (pozri sociálne normy a škodlivé praktiky).

H. Dohľad a zodpovednosť

Na vykonávaní národnej stratégie a/alebo akčných plánov sa vo všeobecnosti podieľa široká škála aktérov, pričom rôzni aktéri môžu mať tiež vplyv na uplatňovanie práv dieťaťa, a preto je veľmi dôležité, aby všetci dodržiavali medzinárodné štandardy a normy. Na zabezpečenie týchto skutočností je potrebný rámec dohľadu. Medzi prvky tohto rámca patria vnútroštátne inštitúcie pôsobiace v oblasti ľudských práv (najmä na monitorovanie pokroku daného štátu pri vykonávaní práv dieťaťa), ombudsmani a mechanizmy v oblasti ľudských práv, ako napríklad Výbor OSN pre práva dieťaťa a osobitní zástupcovia generálneho tajomníka OSN.

Vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva, ako sú ombudsmani, sú mimoriadne dôležité na to, aby sa deti mohli podeliť so svojimi obavami alebo podávať sťažnosti na porušovanie svojich práv, na čo musia byť deťom a ich zástupcom k dispozícii účinné postupy zohľadňujúce potreby detí. Medzi ne by malo patriť poskytovanie informácií a poradenstva prispôbené deťom.

EÚ by mala partnerské krajiny podporovať a podnecovať, aby:

- Zaviedli súbor opatrení na zabezpečenie primeraného dohľadu nad úsilím verejnej správy o uplatňovanie práv dieťaťa a na dohliadanie nad činnosťami iných aktérov, ako je súkromný sektor, ktorí môžu mať vplyv na uplatňovanie práv dieťaťa;
- Zabezpečili prístup detí a ich zástupcov k nezávislým postupom podávania sťažností a k súdom, ktoré disponujú potrebnou právnou a inou pomocou prispôbenou potrebám detí;
- Zabezpečili, aby si občianska spoločnosť mohla plniť svoju úlohu a brat' verejnú správu na zodpovednosť.

6. VYKONÁVANIE A HODNOTENIE TÝCHTO USMERNENÍ

Vykonávanie týchto usmernení bude podporovať pracovná skupina Rady pre ľudské práva (COHOM), pričom vo vhodných prípadoch zapojí aj geograficky zamerané pracovné skupiny Rady a pracovnú skupinu pre rozvojovú spoluprácu (CODEV).

O vykonávaní, hodnotení a preskúmvaní týchto usmernení sa budú uskutočňovať pravidelné výmeny názorov s príslušnými

výbormi, podvýbormi a pracovnými skupinami

Európskeho parlamentu.

Presadzovanie a ochrana práv dieťaťa sa začlenia do relevantných politík a činností EÚ, a to aj pokiaľ ide o úlohu EÚ na medzinárodných fórach.

Vykonávanie usmernení sa bude pravidelne preskúmvávať.

PRÍLOHY

Príloha I – Právne nástroje a politické dokumenty EÚ

Lisabonská zmluva (2009)

Vonkajšia politika EÚ v oblasti práv dieťaťa sa za posledných 10 rokov značne rozvinula, pričom podporuje **integrováný prístup k presadzovaniu práv dieťaťa**. Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009, bola míľnikom v poskytovaní právneho základu pre politiku EÚ v oblasti práv dieťaťa. EÚ venuje právam dieťaťa mimoriadnu pozornosť tak interne v rámci svojich hraníc, ako aj externe na globálnej úrovni.

Článok 3 Zmluvy o Európskej únii zaväzuje EÚ, aby prísne dodržiavala medzinárodné právo, ktoré zahŕňa Dohovor OSN o právach dieťaťa, a aby presadzovala ochranu práv dieťaťa.

Zmluva o Európskej únii – článok 3

„(Únia) bojuje proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii **a podporuje** sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, solidaritu medzi generáciami **a ochranu práv dieťaťa**.“ *(Tučné písmo doplnené na zvýraznenie)*

„Únia vo vzťahoch so zvyškom sveta potvrdzuje a podporuje svoje hodnoty a záujmy ... Prispieva k mieru, bezpečnosti, trvalo udržateľnému rozvoju Zeme, k solidarite a vzájomnému rešpektovaniu sa národov, k voľnému a spravodlivému obchodu, k odstráneniu chudoby **a k ochrane ľudských práv, najmä práv dieťaťa, ako aj k prísnemu dodržiavaniu a rozvoju medzinárodného práva ...**.“ *(Tučné písmo doplnené na zvýraznenie)*

Charta základných práv EÚ

Charta základných práv EÚ zlučuje v jednom dokumente základné práva, ktoré sa ochraňujú v EÚ. Nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy sa charta stala pre EÚ právne záväznou.

Článok 24 – Práva dieťaťa

„1. Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich

blaho. Môžu slobodne vyjadrovať svoje názory. Tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť.

2. Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

3. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvoma svojimi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.“

Ustanovenia charty sú určené inštitúciám a orgánom EÚ s náležitým ohľadom na [zásadu subsidiarity](#) a vnútroštátnym orgánom len vtedy, keď vykonávajú právo EÚ.

Acquis EÚ³⁴ a politické dokumenty o právach dieťaťa s významom pre vonkajšiu činnosť EÚ

Na vonkajšiu činnosť EÚ sa vzťahujú aj tieto dohovory, ktoré sú súčasťou dokumentu o *acquis* EÚ.

— Dohovor z 25. októbra 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=24>;

– Dohovor z 19. októbra 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=70>;

— Dohovor z 23. novembra 2007 o medzinárodnom vymáhaní výživného na deti a iných členov rodiny, <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=131>;

Politické dokumenty EÚ

V **Programe EÚ v oblasti práv dieťaťa³⁵ (2011)** sa práva dieťaťa výslovne uvádzajú ako priorita vonkajšej činnosti EÚ.

Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2015 – 2019)³⁶, ktorý sa prijal v júli 2015, obsahuje mnoho opatrení, ktoré sa vzťahujú na deti. Akcie uvedené nižšie priamo súvisia s právami dieťaťa, ale vzhľadom na prierezový charakter práv dieťaťa má vplyv na deti väčšina akcií uvedených v akčnom pláne.

---

³⁴ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/acquis_rights_of_child.pdf

³⁵ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Program EÚ v oblasti práv dieťaťa, [KOM\(2011\) 60 v konečnom znení](#) z 15.2.2011.

³⁶ Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en_2.pdf

Akcia 14 b	V kontexte vonkajšej činnosti EÚ a rozvojovej spolupráce uprednostniť opatrenia zamerané okrem iného na ochranu fyzickej a psychickej integrity žien a dievčat prostredníctvom činností, ktoré pomáhajú chrániť ľudské práva žien a chrániť ženy pred násilím, s osobitným dôrazom na ukončenie praktík, ako je mrzačenie ženských pohlavných orgánov, manželstvá uzavreté medzi deťmi, skoré manželstvá a manželstvá z donútenia a sexuálne násilie v konfliktných situáciách; hospodárske, sociálne a kultúrne práva a možnosť žien prejaviť svoj názor a zúčastniť sa na práci sociálnych a politických fór; vypracovať a vykonávať plán, ktorým sa nadviaže na akčný plán EÚ pre rovnosť žien a mužov a pre posilnenie postavenia žien v rozvojovej spolupráci na roky 2010 – 2015 (GAP).
15. Presadzovanie, ochrana a dodržiavanie práv dieťaťa Akcia 15 a	Podporovať partnerské krajiny v ich úsilí zameranom na presadzovanie, ochranu a dodržiavanie práv dieťaťa s osobitným dôrazom na posilnenie systémov ochrany dieťaťa pred násilím, vykorisťovaním, zneužívaním a zanedbávaním.
Akcia 15 b	Podporovať partnerské krajiny, aby presadzovali, chránili a dodržiavali práva dieťaťa s dôrazom na hospodárske, sociálne a kultúrne práva, ako je napríklad právo na vzdelanie, zdravie a výživu, sociálnu ochranu, a podporovali boj proti najhorším formám detskej práce, vždy tak, aby to bolo v najlepšom záujme dieťaťa.
Akcia 15 c	Presadzovať ratifikáciu troch opčných protokolov k Dohovoru OSN o právach dieťaťa, o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii a zväziť pristúpenie k opčnému protokolu o procedúre oznámení.

Akcia 19 c	Podporovať činnosti zamerané na monitorovanie a boj proti podnecovaniu, ktoré by mohlo viesť k závažnému porušovaniu ľudských práv, najmä beštiálnym zločinom; podporovať činnosti zamerané na boj proti nenávisťným prejavom a násilnému extrémizmu, a to identifikáciou základných príčin, vytváraním protiargumentácie, vzdelávaním v oblasti ľudských práv a mierovými iniciatívami orientovanými najmä na deti a mládež.
Akcia 19 e	Podporovať zavádzanie programov prevencie, reakcie a (dlhodobých) programov pre deti postihnuté ozbrojeným konfliktom v spolupráci s miestnymi komunitami, postihnutými deťmi a rodičmi (ide napríklad o psychosociálnu podporu, sociálno-ekonomické začleňovanie, vzdelávanie a školiace programy zamerané na životné zručnosti, ako aj pátranie po rodinných príslušníkoch a opätovné zjednotenie rodín).
Akcia 20 b	Podporovať činnosť osobitnej zástupkyne OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch a najmä podporiť prípravu, vykonávanie a monitorovanie akčných plánov, ktorých cieľom je zastaviť závažné porušovanie práv detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom a tomuto porušovaniu predchádzať, a to okrem iného činnosťou zameranou na presadzovanie týchto práv a plánovanie.
Akcia 23 a	Vypracovať operačné usmernenia zamerané na jednotlivé sektory pre zamestnancov misí SBOP, ktorí spolupracujú s políciou, armádou, väzenskými službami a súdnictvom, a poskytnúť im tak praktické usmernenia, pokiaľ ide o zohľadňovanie ľudských práv a prípadne medzinárodného humanitárneho práva s dôrazom na ochranu civilného obyvateľstva a osobitne detí a posilnenie postavenia a účasti žien a dievčat.

Akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien: ako môžu vonkajšie vzťahy EÚ zmeniť život dievčat a žien (2016 – 2020) načrtáva ambiciózný prístup k rodovej rovnosti a presadzovaniu, ochrane a dodržiavaniu ľudských práv žien a dievčat. Jeho cieľom je sústrediť úsilie *všetkých* aktérov EÚ na posun v inštitucionálnej kultúre s cieľom efektívnejšie vynakladať zdroje, dosahovať výsledky a podávať správy o rodovej rovnosti a posilňovaní postavenia žien. Táto horizontálna priorita dopĺňa a podporuje tri vertikálne tematické oblasti: telesnú a duševnú integritu dievčat a žien; ich hospodárske a sociálne práva a ich hlas a účasť.

Príloha II – Zoznam cieľov udržateľného rozvoja, ktoré sú najrelevantnejšie pre deti

Ciele udržateľného rozvoja, ktoré majú priamy význam pre deti	Súvisiace ciele udržateľného rozvoja, v ktorých sa spomínajú deti* (alebo osoby v zraniteľných situáciách)
CIEĽ 1: Odstrániť chudobu	Cieľ 1.1: Odstrániť všade na svete extrémnu chudobu, ktorá je v súčasnosti vymedzená ako život za menej než 1,25 USD na deň Cieľ 1.2: Aspoň o polovicu znížiť podiel mužov, žien a detí všetkých vekových kategórií, ktorí žijú v chudobe vo všetkých jej podobách, ako sa vymedzuje vo vnútroštátnych právnych predpisoch Cieľ 1.3: Na vnútroštátnej úrovni zaviesť vhodné systémy a opatrenia sociálnej ochrany pre všetkých vrátane tých, ktorí to potrebujú najviac, a do roku 2030 dosiahnuť výrazné pokrytie chudobných a ohrozených Cieľ 1.5: Posilniť odolnosť chudobných a zraniteľných a zmierniť ich zraniteľnosť voči extrémnym klimatickým javom a iným ekonomickým, sociálnym a environmentálnym šokom a katastrofám
CIEĽ 2: Odstránenie hladu	Cieľ 2.1: Odstrániť hlad a zabezpečiť všetkým ľuďom, najmä chudobným a zraniteľným, vrátane malých detí prístup k bezpečnej, výživnej a postačujúcej strave po celý rok Cieľ 2.2: Odstrániť všetky formy podvýživy a do roku 2025 dosiahnuť medzinárodne dohodnuté ciele týkajúce sa zakrpatenia a vychudnutia detí mladších ako 5 rokov a riešiť výživové potreby dospievajúcich dievčat a tehotných a dojčiacich žien
CIEĽ 3: Zdravý život	Cieľ 3.1: Znížiť globálnu mieru úmrtnosti matiek na menej ako 70 na 100 000 živých pôrodov Cieľ 3.2: Zabrániť úmrtiam novorodencov a detí mladších ako 5 rokov, ktorým je možné predísť, pričom všetky krajiny sa budú usilovať o zníženie novorodeneckej úmrtnosti na úroveň maximálne 12 úmrtí na 1 000 živonarodených detí a zníženie úmrtnosti detí mladších ako 5 rokov na maximálne 25 na 1 000 živonarodených detí Cieľ 3.7: Zabezpečiť všeobecný prístup k službám sexuálneho a reprodukčného zdravia, ako sú programy plánovaného rodičovstva, informácie a vzdelávanie, ako aj zahrnutie problematiky reprodukčného zdravia do národných stratégií a programov Cieľ 3.8: Dosiahnuť univerzálne pokrytie zdravotnej starostlivosti ..., prístup ku kvalitnej základnej zdravotnej starostlivosti a prístup k bezpečným, účinným, kvalitným a cenovo dostupným základným liekom a očkovacím látkam pre všetkých

CIEĽ 4: Kvalitné vzdelávanie	Cieľ 4.1: Zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci ukončovali bezplatné, rovnoprávne a kvalitné primárne a sekundárne vzdelávanie, ktoré povedie k relevantným a účinným študijným výsledkom Cieľ 4.2: Zabezpečiť, aby všetky dievčatá a všetci chlapci mali možnosť kvalitného vývoja v ranom detstve, prístup k starostlivosti a predprimárnemu vzdelávaniu, aby boli pripravení pre primárne vzdelávanie Cieľ 4.4: Výrazne zvýšiť počet mladých a dospelých, ktorí majú potrebné zručnosti vrátane technických a odborných, ktoré sú predpokladom pre zamestnanie, dôstojné pracovné miesta a podnikanie Cieľ 4.5: Odstrániť rodové nerovnosti vo vzdelávaní a zabezpečiť rovnocenný prístup ku všetkým úrovniam vzdelávania a odbornej prípravy pre zraniteľné osoby vrátane osôb so zdravotným postihnutím, pôvodného obyvateľstva alebo zraniteľných detí Cieľ 4.6: Zabezpečiť, aby všetci mladí ľudia ... dosiahli literárnu a numerickú gramotnosť Cieľ 4.7: Zabezpečiť, aby všetci študenti získali znalosti a zručnosti potrebné na podporu udržateľného rozvoja, okrem iného prostredníctvom vzdelávania o udržateľnom rozvoji a udržateľnom spôsobe života, o ľudských právach, rodovej rovnosti, presadzovaní kultúry mieru a nenásilia, globálnom občianstve a ocenení kultúrnej rozmanitosti, ako aj o prínose kultúry k udržateľnému rozvoju Cieľ 4.a: Vybudovať a modernizovať vzdelávacie zariadenia, aby citlivo pristupovali k deťom, zdravotne postihnutým a k rodovým otázkam a aby poskytovali bezpečné, nenásilné, inkluzívne a efektívne vzdelávacie prostredie pre všetkých
CIEĽ 5: Rodová rovnosť	Cieľ 5.1: Celosvetovo skončiť so všetkými formami diskriminácie všetkých žien a dievčat Cieľ 5.2: Odstrániť všetky formy násilia voči ženám a dievčatám vo verejnej i súkromnej sfére vrátane obchodovania s ľuďmi a sexuálneho či iného vykorisťovania Cieľ 5.3: Odstrániť všetky škodlivé praktiky, ako sú detské, predčasné a nútené manželstvá alebo mrzačenie ženských pohlavných orgánov Cieľ 5.6: Zabezpečiť univerzálny prístup k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a reprodukčným právam, ako sa dohodlo v súlade s akčným programom Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji a Pekinskou akčnou platformou a výslednými dokumentmi z konferencií o ich preskúmaní. Cieľ 5.c: Prijat' a posilniť zdravé politiky a presaditeľné právne predpisy na presadzovanie rodovej rovnosti a posilňovanie postavenia všetkých žien a dievčat na všetkých úrovniach

CIEĽ 6: Voda a sanitácia	Cieľ 6.1: Zabezpečiť všeobecný a spravodlivý prístup k bezpečnej a cenovo dostupnej pitnej vode pre všetkých Cieľ 6.2: Zabezpečiť pre všetkých spravodlivý prístup k primeraným sanitačným a hygienickým zariadeniam a skončiť s voľnou defekáciou, a to s osobitným dôrazom na potreby žien, dievčat a ľudí v zraniteľnej situácii Cieľ 6.b: Podporovať a posilňovať zapojenie miestnych komunít do zlepšovania hospodárenia s vodami a sanitačnými zariadeniami
CIEĽ 7: Energetika	Cieľ 7.1: Zabezpečiť všeobecný prístup k cenovo dostupným, spoľahlivým a moderným energetickým službám
CIEĽ 8: Hospodársky rast a dôstojná práca	Cieľ 8.5: Dosiahnuť plnú a produktívnu zamestnanosť a zabezpečiť dôstojnú prácu pre všetky ženy a všetkých mužov vrátane mladých ľudí a osôb so zdravotným postihnutím a zabezpečiť rovnakú odmenu za prácu rovnakej hodnoty Cieľ 8.6: Do roku 2020 podstatne znížiť podiel mladých ľudí, ktorí nie sú v zamestnaní, vzdelávaní ani odbornej príprave Cieľ 8.7: Prijatť okamžité a účinné opatrenia na odstránenie nútenej práce, skončiť s modernými formami otroctva a s obchodovaním s ľuďmi a dosiahnuť zákaz a odstránenie najhorších foriem detskej práce vrátane náborov a využívania detských vojakov a do roku 2025 odstrániť všetky formy detskej práce Cieľ 8.b: Do roku 2020 vypracovať a zaviesť do praxe globálnu stratégiu pre zamestnanosť mladých ľudí
CIEĽ 9: Odolná infraštruktúra/inovácia	Cieľ 9.c: Výrazne zvýšiť prístup k IKT a usilovať sa zabezpečiť do roku 2020 všeobecný a cenovo dostupný prístup k internetu v najmenej rozvinutých krajinách
CIEĽ 10: Znížiť nerovnosť	Cieľ 10.2: Posilňovať a podporovať sociálne, hospodárske a politické začleňovanie všetkých bez ohľadu na vek, pohlavie, zdravotné postihnutie, rasu, etnický príslušnosť, pôvod, náboženské vierovyznanie a hospodárske či iné postavenie Cieľ 10.3: Zabezpečiť rovnosť príležitostí a znížiť nerovnosti vo výsledkoch, najmä odstraňovaním diskriminačných zákonov, politik a postupov a presadzovaním vhodných právnych predpisov, politik a postupov v tomto smere

CIEĽ 11: Udržateľné mestá	Cieľ 11.1: Všetkým zabezpečiť prístup k primeranému, bezpečnému a cenovo dostupnému bývaniu a základným službám... Cieľ 11.2: Všetkým poskytnúť prístup k bezpečným, cenovo dostupným, ľahko prístupným a udržateľným dopravným systémom a zlepšiť bezpečnosť cestnej premávky, predovšetkým rozšírením verejnej dopravy Cieľ 11.7: Zabezpečiť všeobecný prístup k bezpečnej, inkluzívnej a prístupnej zeleni a verejným priestranstvám, najmä pre ženy a deti...
CIEĽ 13: Zmena klímy	Cieľ 13.3: Zlepšiť vzdelávanie, zvyšovanie povedomia a ľudské a inštitucionálne kapacity v oblasti zmiernovania zmeny klímy, adaptácie na ňu, znižovania jej vplyvu a včasného varovania Cieľ 13.b: Podporovať mechanizmy na zvyšovanie kapacít na efektívne plánovanie a riadenie v oblasti zmeny klímy v najmenej rozvinutých krajinách a malých ostrovných rozvojových štátoch, okrem iného s dôrazom na ženy, mládež a miestne a marginalizované komunity
CIEĽ 16: Mierová a inkluzívna spoločnosť	Cieľ 16.2: Skoncovat' so zneužívaním, vykorisťovaním a obchodovaním s ľuďmi a so všetkými formami násilia na deťoch a ich mučením Cieľ 16.3: Presadzovať zásady právneho štátu na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni a zabezpečiť rovnocenný prístup k spravodlivosti pre všetkých Cieľ 16.7: Zabezpečiť pohotovú, inkluzívnu, participatívnu a reprezentatívnu rozhodovanie na všetkých úrovniach Cieľ 16.9: Poskytnúť všetkým právnu identitu vrátane registrácie pri narodení Cieľ 16.10: Zabezpečiť verejnosti prístup k informáciám a ochraňovať základné slobody v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a medzinárodnými dohodami

* Deti sú vymedzené ako všetky osoby mladšie ako 18 rokov; mladí ľudia sú vymedzení ako osoby vo veku 15 až 24 rokov

Príloha III – Usmernenia EÚ o ľudských právach, oznámenie Komisie a závery Rady

EÚ prijala 11 usmernení EÚ o ľudských právach. Keďže usmernenia EÚ sa prijali na ministerskej úrovni, je to silný politický signál toho, že sú pre EÚ a jej členské štáty prioritou. **Tieto usmernenia EÚ o ľudských právach dopĺňajú usmernenia o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa.** Je preto dôležité, aby o nich aktéri EÚ vedeli a využívali ich.

- [Usmernenia EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch \(2008\) a vykonávacia stratégia \(2010\).](#)

Tieto usmernenia, revidované v roku 2008, zaväzujú EÚ, aby komplexne riešila vplyv ozbrojených konfliktov na deti. [Stratégia EÚ na vykonávanie usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch](#), revidovaná v roku 2010, sa zameriava na prevenciu a ochranu, ale tiež na rehabilitáciu a reintegráciu detí, ktoré boli spojené s ozbrojenými silami alebo ozbrojenými skupinami. Okrem toho poskytuje usmernenia o monitorovaní, podávaní správ a spolupráci s OSN. Vykonávanie týchto usmernení sa zameriava na prioritné krajiny, ktoré sa pravidelne kontrolujú v súlade so zoznamom OSN obsahujúcim krajiny, ktorých sa prioritne týka problematika detí v ozbrojených konfliktoch.

- [Usmernenia EÚ pre oblasť násilia voči ženám a boja proti všetkým formám ich diskriminácie \(2008\)](#)

EÚ prijala dlhodobý záväzok aj v súvislosti s presadzovaním rodovej rovnosti a práv dievčat a žien. Kostrou činnosti EÚ v tejto oblasti sú usmernenia z roku 2008 pre oblasť násilia voči ženám a boja proti ich diskriminácii a [akčný plán EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien v rámci rozvoja](#).

- [Usmernenia politiky EÚ týkajúce sa mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania \(2012\)](#) (aktualizácia v roku 2016)

Prostredníctvom týchto usmernení sa EÚ snaží pomôcť odstrániť mučenie a iné formy krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. EÚ sa tiež snaží bojovať proti beztrestnosti páchatel'ov takýchto trestných činov.

Deti sú v týchto usmerneniach uznané za skupinu, ktorá si vyžaduje osobitnú ochranu.

- [Usmernenia EÚ týkajúce sa trestu smrti](#) (2013)

Európska únia bola vždy a za každých okolností dôrazne a jednoznačne proti trestu smrti, **a to aj za trestné činy, ktoré spáchali osoby mladšie ako osemnásť rokov.**

- [Usmernenia EÚ na presadzovanie a ochranu všetkých ľudských práv lesbiem, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb \(LGBTI\)](#) (2013)

LGBTI osoby predstavujú zraniteľnú skupinu a sú aj naďalej obeťami prenasledovania, diskriminácie, zastrasovania a hrubého zaobchádzania, ktoré často zahŕňa extrémne formy násilia vrátane mučenia a vraždy.

Obzvlášť dôležitý je odkaz na deti v prílohe 2 – Prvky na analýzu/kontrolný zoznam pre stav dodržiavania ľudských práv LGBTI osôb, body 10 a 11.

- [Usmernenia EÚ týkajúce sa slobody prejavu online a offline](#) (2014)

EÚ presadzuje zvyšovanie povedomia a mediálnu a internetovú gramotnosť, ako aj ich význam pre bezpečné a zodpovedné využívanie internetu, **najmä pre deti a mládež**, v kontexte vzdelávacích a školiacich programov v oblasti ľudských práv v súlade s Deklaráciou OSN o vzdelávaní a odbornej príprave v oblasti ľudských práv.

– Kľúčové oznámenie Európskej komisie

- [Oznámenie Komisie Na ceste k odstráneniu mrzačenia ženských pohlavných orgánov](#) (november 2013)

V tomto oznámení sa vymedzuje rámec pre súbor činností, ktoré sa majú vykonať prostredníctvom existujúcich nástrojov EÚ v rámci EÚ i mimo nej s cieľom podporiť aktérov pôsobiacich v teréne prostredníctvom delegácií EÚ v príslušných partnerských krajinách, rozvíjať znalosti, zbierať údaje a posilniť vonkajšie činnosti zamerané na odstránenie mrzačenia ženských pohlavných orgánov.

– Kľúčové závery Rady

- [Závery Rady o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa](#) (december 2014)
- [Závery Rady o detskej práci](#) (jún 2016)
- [Závery Rady o detskej práci](#) (jún 2010)
- [Závery Rady o rodovej otázke v oblasti rozvoja](#) (máj 2015)
- [Závery Rady o akčnom pláne pre rodovú rovnosť na roky 2016 – 2020](#) (október 2015)
- [Závery Rady o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa vo vonkajšej činnosti Európskej únie – rozvojový a humanitárny rozmer](#) (máj 2008)